

POROČILO O ČLOVEKOVIH PRAVICAH ZA LETO 2021 ZA SLOVENIJO

POVZETEK

Slovenija je parlamentarna demokracija in ustavna republika. Oblast je razdeljena med neposredno izvoljenim predsednikom (voditelj države), premierom (predsednik Vlade) in dvodomnim parlamentom, sestavljenim iz Državnega zbora (spodnji dom) in Državnega sveta (zgornji dom). Leta 2018 so v državi potekale volitve za poslanske sedeže v Državnem zboru; zadnje predsedniške volitve so bile leta 2017. Opazovalci so volitve ocenili kot svobodne in poštene.

Nacionalna policija ohranja notranjo varnost. Vojska je odgovorna za zunanjo varnost, vendar ima tudi določene odgovornosti za notranjo varnost. Policija poroča Ministrstvu za notranje zadeve, vojska pa Ministrstvu za obrambo. Civilne oblasti so vzdrževale učinkovit nadzor nad varnostnimi silami. Pripadniki varnostnih sil so zagrešili maloštevilna kazniva dejanja zlorabe.

Pomembnejše kršitve človekovih pravic so vključevale verodostojna poročila o resnih omejitvah svobode izražanja in medijev, vključno z grožnjami z nasiljem nad novinarji s strani nevladnih akterjev, ter obstoju kazenskih zakonov o obrekovanju in klevetanju.

Izvršilna oblast je sprejela ukrepe za preiskovanje, pregon in kaznovanje uradnih oseb, ki so zagrešile kazniva dejanja zlorabe ali sodelovale v korupciji, tako v varnostnih službah kot drugod v Vladi, v obravnavanem letu pa ni bilo primerov nekaznovanosti v zvezi z varnostnimi silami.

1. poglavje: Spoštovanje osebne integritete

a) Samovoljni odvzem življenja in drugi nezakoniti ali politično motivirani poboji

Poročil o samovoljnih oziroma nezakonitih odvzemih življenja, ki bi jih zagrešila izvršilna oblast ali njeni predstavniki, ni bilo.

Bureau of Democracy, Human Rights and Labor (Urad za demokracijo, človekove pravice in delo)

•

b) Izginotje

Ni bilo poročil o izginotjih, ki bi jih izvedli vladni organi oziroma bi bila izvedena v njihovem imenu.

c) Mučenje in drugo kruto, nečloveško ali poniževalno ravnanje oziroma kaznovanje

Ustava in zakon prepovedujeta take prakse, prav tako ni bilo poročil, da bi jih vladni uradniki uporabljali.

Razmere v zaporih in centrih za pridržanje

Po poročanju Varuha človekovih pravic so bile fizične razmere načeloma sprejemljive, vendar je prihajalo do prenatrpanosti. Bilo je tudi nekaj poročil o slabem ravnanju z zaporniki in nasilju med zaporniki. Po navedbah lokalnih nevladnih organizacij so bili azilni dom, ki deluje pod okriljem Vlade, in drugi objekti za nastanitev priselincev za azil pogosto prenatrpani. Znatno povečanje števila priseljenskih pripornikov je skupaj s pomanjkanjem osebja za obravnavo pripornikov, kakor tudi jezikovnega ter kulturnega usposabljanja težavo s prenatrpanostjo še poslabšalo.

Fizične razmere: Po poročanju lokalnih nevladnih organizacij je prenatrpanost v zaporih še vedno predstavljala težavo. Varuh človekovih pravic je opozoril, da so razmere v edinem zavodu za prestajanje kazni zopora za ženske v državi, tj. zoporu na Igu, slabše kot razmere v zoporu na Dobu, ki je največji zavod za prestajanje kazni v državi z najvišjimi standardi in v katerem kazni prestajajo moški zaporniki. Varuh človekovih pravic je ugotovil, da zapornice v zoporu na Igu niso imele enakih možnosti glede dostopa do telefonskih klicev, elektronske komunikacije in rekreacije, pa tudi da do zdaj še nobena zapornica v državi nikoli ni imela možnosti nočnega obiska ali intimnih stikov, ki so na voljo zapornikom na Dobu.

Uprava: Organi oblasti so preiskali obtožbe glede slabega ravnanja in zabeležili izsledke na javno dostopen način.

Neodvisno spremljanje: Izvršilna oblast je lokalnim in mednarodnim skupinam za človekove pravice, medijem in drugim neodvisnim mednarodnim organom, kot sta Mednarodni odbor Rdečega križa in Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja, dovolila neodvisno spremljanje razmer v zaporih. Varuh človekovih pravic je skupaj s številnimi skupinami za človekove pravice in drugimi nevladnimi organizacijami obiskal vse zapore. Izvršilna oblast je imenovanim nevladnim organizacijam dovolila spremljanje ravnanja z zaporniki.

d) Samovoljni odvzem prostosti ali pridržanje

Ustava in zakon prepovedujeta samovoljni odvzem prostosti in samovoljno pridržanje ter vsakomur zagotavljata pravico do prerekanja zakonitosti svojega pridržanja na sodišču, izvršilna oblast pa je tovrstne zahteve večinoma upoštevala.

Postopki odvzema prostosti in ravnanje s pridržanimi osebami

Policija je odvzeme prostosti v glavnem opravljala na podlagi sodnih nalogov, ki sta jih na podlagi dokazov izdala bodisi državni tožilec bodisi sodnik. Organi oblasti lahko osumljence pridržijo za največ 48 ur, preden proti njim vložijo obtožnico. Zakon določa, da morajo organi osumljence takoj po odvzemu prostosti seznaniti z njihovimi pravicami, pridržane osebe pa morajo v šestih urah (ali treh urah v primeru prekrška) seznaniti z razlogi za odvzem prostosti. Osumljenci morajo imeti takojšen dostop do sodnika, ki presodi, ali so upravičeni do izpustitve na podlagi varščine ali pa morajo ostati zaprti do sojenja. Organi so obdolžence največkrat izpustili proti plačilu varščine, razen v najhujših kazenskih zadevah. Zakon določa takojšen stik z družinskimi člani in pridržanje v okviru hišnega pripora.

Po odvzemu prostosti imajo pridržane osebe pravico do zagovornika po svoji izbiri in pravico do posveta z njim v času zaslišanja, izvršilna oblast pa je ti pravici varovala. Čeprav imajo obtoženci brez sredstev pravico do odvetnika na državne stroške, pa formalni sistem za tovrstno pravno svetovanje ni bil vzpostavljen. Osebe brez sredstev so dobile brezplačnega zagovornika iz Pravnoinformacijskega centra nevladnih organizacij (PIC) in brezplačno državno pravno pomoč. Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja je v svojem poročilu za leto 2017 izrazil skrb, da osebe, ki niso mogle plačati odvetnika, praviloma niso mogle izkoristiti pravice do dostopa do odvetnika že od začetka svojega pridržanja.

Odbor je ugotovil, da »so bili odvetniki po uradni dolžnosti imenovani le, če se je za takšno imenovanje štelo, da je ‚v interesu pravičnosti‘, če pa so že bili imenovani, so se s pridržanimi osebami sestali šele po zaslišanju policije in zelo na kratko pred sodno obravnavo«. Take prakse so se običajno uporabljale pri osebah, ki so storile prekrške, obtoženci brez sredstev, ki so bili ovadeni zaradi hudih kaznivih dejanj, pa so načeloma imeli dostop do odvetnika v celotnem pravnem postopku na javne stroške.

e) Odrekanje pravice do poštenega javnega sojenja

Ustava in zakon zagotavljata neodvisno sodstvo, izvršilna oblast pa je neodvisnost in

nepriustranskost sodstva večinoma spoštovala.

Sodni postopki

Ustava in zakon zagotavljata pravico do poštenega javnega sojenja, neodvisno sodstvo pa je to pravico večinoma spoštovalo. Obtoženci imajo pravico do domneve nedolžnosti, da so nemudoma in podrobno seznanjeni z obtožbami, do poštenega in javnega sojenja v razumnem roku, do prisostvovanja na obravnavi in do komuniciranja z odvetnikom po svoji izbiri ali do odvetnika na državne stroške, če so brez sredstev. Obtoženci imajo na voljo ustrezen čas in možnosti za pripravo obrambe, pravico do po potrebi brezplačnega tolmačenja od trenutka obtožbe in v času vseh pritožb, pravico do soočenja z obremenilnimi pričami in do predstavitve prič obrambe in predložitve dokazov, ne da bi bili prisiljeni pričati ali priznati krivdo, in pravico do pritožbe. Zakon predvideva tudi varstvo pred samoobtožbo. Te pravice so zagotovljene vsem obtožencem.

Po poročanju nevladnih organizacij in zagovorniških skupin je bil pravosodni sistem preobremenjen in mu je primanjkovalo upravne podpore, zato je prihajalo do občasnih zamud v pravosodnih postopkih.

Politični zaporniki in osebe, pridržane iz političnih razlogov

Poročil o osebah, ki bi bile zaprte ali pridržane iz političnih razlogov, ni bilo.

Civilni sodni postopki in pravna sredstva

Ustava in zakon zagotavljata neodvisno in nepristransko sodstvo v civilnih zadevah, vključno z odškodninami v zvezi s kršitvami oziroma odpravo kršitev človekovih pravic.

Posamezniki se lahko na sodbo sodišča o domnevni kršitvi Evropske konvencije o človekovih pravicah s strani Vlade pritožijo na Evropskem sodišču za človekove pravice, potem ko so izčrpali vsa sredstva pritožbe na domačih sodiščih.

Zaseg in vračanje premoženja

Zakon dovoljuje vsem osebam, ki so bile nekoč državljani nekdanje Jugoslavije ali zavezniških narodov, da pridobijo nazaj premoženje, ki so ga zaplenile fašistične ali nacistične okupacijske sile. Zadeve, ki vključujejo premoženje, zaplenjeno po letih 1945 in 1946, so v skladu z Zakonom o kazenskem postopku predmet postopkov vračanja premoženja. Zadeve, ki vključujejo podržavljeno premoženje, so v skladu z Zakonom o denacionalizaciji iz leta 1991 predmet postopkov vračanja premoženja. Zakon o denacionalizaciji zahteva, da so bili vlagatelji v času

zasega premoženja državljani Jugoslavije, in z nekaterimi izjemami izključuje premoženje, zaplenjeno pred letom 1945. Nekatere zadeve, ki vključujejo vračanje premoženja, odvzetega v obdobju komunizma (zlasti med letoma 1946 in 1958), so ostale nerešene.

Čeprav lahko nekateri dediči žrtev holokavsta na podlagi teh zakonov in mehanizmov zahtevajo vračilo zaplenjenega premoženja, pa po poročanjih nevladnih organizacij ter zagovorniških skupin izvršilna oblast ni beležila pomembnega napredka pri reševanju zahtevkov iz obdobja holokavsta. To vključuje tako nekdanje državljane, ki so se morali odreči jugoslovanskemu državljanstvu kot pogoj za izselitev iz Jugoslavije, kot tudi preživele v holokavstu in njihove dediče, ki se niso vrnili in nikoli niso imeli jugoslovanskega državljanstva. Svetovna organizacija za vračilo judovskega premoženja (WJRO) se je pogajala z Vlado glede preživelih v holokavstu in njihovih dedičev, ki po slovenski zakonodaji niso bili upravičeni vložiti zahtevkov.

Nekateri preživele v holokavstu in njihovi sorodniki so skupaj s slovenskimi deportiranci premoženje, zaplenjeno pred letom 1945, zahtevali nazaj prek zakonodaje o vračanju premoženja, zaplenjenega med letoma 1945 in 1946. Večina zahtevkov iz obdobja holokavsta je opredeljenih kot premoženje brez dedičev, za katerega v zakonodaji za vračilo ali nadomestilo zaplenjenega premoženja ni nobene določbe. Leta 2018 sta Svetovna organizacija za vračilo judovskega premoženja in Ministrstvo za pravosodje sklenila dogovor o začetku skupnega raziskovalnega projekta za vzpostavitev čim boljše zgodovinske evidence nekdanjega judovskega premoženja brez dedičev v državi. Raziskovalne skupine so projekt začele leta 2018. Raziskovalci Ministrstva za pravosodje so svoje raziskave zaključili oktobra 2019, poročilo Svetovne organizacije za vračilo judovskega premoženja pa je bilo ob koncu leta v postopku notranjega pregleda. Ministrstvo je soglašalo z enoletnim časovnim okvirom po zaključku skupnega raziskovalnega projekta za izvedbo ocene vrednosti premoženja brez dedičev.

Določenega preostalega premoženja, ki ni bilo zaseženo od judov, pa na videz ni bilo mogoče povrniti, saj so bile osebe, ki so zasedale take lokacije, politično vplivne in so preprečile poskuse za doseg s pogajanjmi. Tako so denimo od leta 1993 tesne vezi med Občino Gornja Radgona in podjetjem Radenska, d. d., glavnim proizvajalcem mineralne vode, onemogočale zahtevke tuje družine do poslopij Zdravilišča Radenci, ki se nahajajo na zemljišču družinskih prednikov. Čeprav je Vrhovno sodišče leta 2015 zavrnilo zahtevek družine, so se stranke v sporu pritožile na Ustavno sodišče, ki je zadevo vrnilo nižjestopenjskim sodiščem v ponovno odločanje, kjer čaka na obravnavo.

Poročilo Ministrstva za zunanje zadeve Združenih držav Amerike Kongresu na podlagi Zakona o zagotavljanju pravice danes preživelim, ki niso prejeli odškodnine (JUST), javno objavljeno julija 2020, je na voljo na spletišču ministrstva: <https://www.state.gov/reports/just-act-report-to-congress>.

f) Samovoljni ali nezakoniti posegi v zasebno in družinsko življenje, dom ali dopisovanje

Ustava in zakon prepovedujeta take prakse; poročil o tem, da izvršilna oblast tovrstnih prepovedi ni spoštovala, ni bilo.

2. poglavje: Spoštovanje državljanskih svoboščin

a) Svoboda izražanja, vključno za člane tiskanih in drugih medijev

Ustava in zakon zagotavljata svobodo izražanja, tudi članom tiskanih in drugih medijev, izvršilna oblast pa je te pravice večinoma spoštovala. Neodvisni mediji, učinkovito sodstvo in delujoč demokratični politični sistem skupaj spodbujajo svobodo izražanja, tudi za člane medijev.

Svoboda izražanja: Zakon prepoveduje spodbujanje k sovraštvu, nasilju in nestrpnosti na podlagi narodnosti, rase, veroizpovedi, spola, barve kože, socialnega statusa, političnega ali drugega prepričanja, spolne usmerjenosti in invalidnosti na način, ki bi lahko ogrozil ali motil javni red, in običajno za pregon takega spodbujanja zahteva, da pride do nasilja. Kazenski zakonik prav tako prepoveduje izražanje zamisli rasne superiornosti in zanikanje holokavsta.

Obstajajo poročila o primerih posameznih obsodb in zapornih kazni zaradi širjenja nestrpnosti na Twitterju. Društvo novinarjev Slovenije (DNS) je 22. januarja vložilo kazensko ovadbo zoper voditeljico pogovorne oddaje TV3 Normo Bršičič in odgovornega urednika TV3 Tomaža Taškarja zaradi javnega spodbujanja sovraštva in nestrpnosti. V ovadbi je bilo zatrjevano, da je Bršičičeva 20. januarja komentirala o manjvrednosti »črne rase« ter o judovski zaroti. Oktobra je Okrožno državno tožilstvo v Ljubljani vložilo zahtevo za preiskavo na Okrožno sodišče v Ljubljani, zadeva pa je ostala v postopku preiskave.

Agencija za komunikacijska omrežja in storitve Republike Slovenije je 5. julija naložila TV3, naj preneha spodbujanje rasnega sovraštva in nestrpnosti. Neodvisni državni urad Zagovornika načela enakosti, ustanovljen z namenom ustavne zaščite pred diskriminacijo, je 11. avgusta sporočil, da je TV3 pri predvajanju pogovorne oddaje kršila prepoved diskriminacije.

Svoboda izražanja za člane tiskanih in drugih medijev, vključno s spletnimi mediji:

Neodvisni mediji so bili dejavni in so neovirano izražali raznovrstna stališča, kljub temu pa so Evropska komisija in nevladne organizacije za svobodo tiska izrazile zaskrbljenost zaradi poslabšanja svobode medijev v državi.

Evropska komisija, komisar Sveta Evrope za človekove pravice in skupine nevladnih organizacij za nadzor medijev so izrazile zaskrbljenost glede spletnega nadlegovanja novinarjev, vladnega spodkopavanja neodvisnosti medijev in nepreglednih lastniških struktur medijev.

15. septembra je Vrhovno sodišče odločilo, da »uporaba Twitterja nikomur ne daje neomejene pravice do komuniciranja« in da je pravica do vrednostnih sodb na Twitterju omejena (na) obstoj »prepričljive in trdne dejanske podlage«. Sodba je bila izdana kot odgovor na pritožbo premiera na sodbo nižjestopenjskega sodišča zoper njega zaradi tvitov, ki jih je napisal leta 2016 in z njimi obrekoval novinarko RTV Slovenija Eugenijo Carl. DNS je navedlo, da je sodba sodišča jasno sporočilo tistim, ki novinarje »diskreditirajo, žalijo in sramotijo«.

Urad vlade za komuniciranje (UKOM) je v začetku leta prenehal financirati Slovensko tiskovno agencijo (STA), s čimer je STA potisnil na rob insolventnosti. Vlada je to potezo utemeljila z navedbo, da je potrebna večja odgovornost STA. Vlada se je 8. novembra strinjala z nadaljevanjem financiranja, ko sta STA in UKOM podpisala pogodbo, po kateri bo UKOM financiral javno službo STA z dvema milijonoma evrov (2,3 milijona ameriških dolarjev) do konca leta. Evropska komisarka za vrednote in preglednost Věra Jourová je v pismu z dne 24. septembra ministru za kulturo Vasku Simonitiju navedla, da se morajo države članice EU vzdržati kakršnih koli poskusov neposrednega ali posrednega pritiska na medije, vključno z zadrževanjem potrebnih sredstev, in pozvala Vlado, naj financira in ohrani samostojnost STA. DNS je z dvema akcijama zbiranja sredstev zbralo 385.000 evrov (443.000 ameriških dolarjev) v podporo STA.

Nasilje in nadlegovanje: Novinarji so poročali, da so premier in nekateri drugi javni uslužbenci v javnem diskurzu spodbujali sovražno retoriko in grožnje novinarjem. Opozorili so, da so spletni napadi in nadlegovanje ustvarili sovražno okolje, ki bi lahko privedlo do fizičnega nasilja. Na primer, kot odgovor na kritičen članek o slabšanju razmer na področju medijev, ki ga je napisala novinarka Lili Bayer spletne strani Politico, je premier na Twitterju Bayerjevo obtožil, da laže in da je dobila »navodilo, naj ne govori resnice«. Premier je 25. januarja tudi obtožil RTV Slovenija lažnega poročanja in izrazil upanje, da bo novi generalni direktor RTV »opravi delo bolje«. Premier je 2. aprila obtožil portal 24ur.com in Tjašo Slokar Kos, odgovorno urednico televizijskega programa na POP TV, da lažeta glede pandemije COVID-19 in prispevata k številu okuženih in umrlih. Premier je 6. maja direktorja STA Bojana Veselinovića obtožil, da je sosterilec pri umoru nekdanjega odgovornega urednika STA Boruta Meška. Veselinović se je odzval s kazensko ovadbo in civilno tožbo zaradi obrekovanja proti premieru.

Društvo novinarjev je 26. junija vzpostavilo spletno platformo za novinarje za poročanje o fizičnih in verbalnih napadih. Do 19. novembra je bilo prijavljenih skupno 29 primerov domnevnih napadov na novinarje s strani posameznikov, politikov, institucij ali medijev/družbenih medijev.

Bilo je veliko poročil o zlorabah. 15. junija je bil Gregor Mitev, 26-letni Mariborčan, obsojen zaradi napada in poškodb fotoreporterja Boruta Živulovića, policistov in drugih novinarjev med

nasilnimi protesti novembra 2020 v Ljubljani. Mitev je bil obsojen na dve leti in osem mesecev zapora. 3. septembra je skupina približno 20 oseb, ki zanikajo pandemijo COVID-19 in so več mesecev protestirale pred sedežem RTV Slovenija ter nadlegovale novinarje, vdrla v uredništvo RTV Slovenija in zahtevala, da jim omogočijo nastop v oddaji. Policija jih je odstranila, incident pa sta RTV Slovenija in vrh obsodila kot nesprejemljiv napad na medije, novinarstvo in demokracijo. Novinarka RTV Eugenija Carl je 22. septembra prejela nanjo naslovljeno ovojnico, v kateri sta bila ročno napisan grozilni zapis in sumljiv bel prah. Več medijev je poročalo, da so 29. septembra in 11. oktobra njihove ekipe ustrahovali, žalili, potiskali, napadali in ovirali ob poročanju o protestih proti omejitvam zaradi pandemije COVID-19 v Ljubljani.

Cenzura in omejevanje vsebine: Prihajalo je do osamljenih primerov odkritega izvajanja političnega pritiska na novinarje. Društvo novinarjev Slovenije ter medijski analitiki so opazili, da so standardi novinarske integritete podlegli ekonomskemu pritisku; nestandardne oblike zaposlitve, kot sta status svobodnega novinarja in status študenta, ter zmanjšana zaščita novinarjev, zlasti pred spletnimi grožnjami, so nekatere od njih privedle do izvajanja samocenzure.

Zakonodaja o obrekovanju in klevetanju: Za tisk, radio in televizijo veljajo tako kot za spletne časopise in dnevnike ter založnike knjig zakoni, ki sovražni govor, obrekovanje in klevetanje opredeljujejo kot kaznivo dejanje. Vlada zakona ni uporabila za izvajanje povračilnih ukrepov zoper novinarje ali politične nasprotnike.

Svoboda izražanja na internetu

Izvršilna oblast ni omejila ali prekinila dostopa do interneta ali cenzurirala spletnih vsebin, prav tako pa ni bilo verodostojnih poročil o tem, da bi izvršilna oblast nadzirala zasebne spletne komunikacije brez ustrezne pravne podlage.

Akadska svoboda in kulturne prireditve

Izvršilna oblast ni omejevala akademske svobode oziroma kulturnih prireditev.

b) Pravica do mirnega združevanja in povezovanja

Ustava in zakon zagotavljata svobodo mirnega zbiranja in združevanja, izvršilna oblast pa je te pravice večinoma spoštovala.

Pravica do združevanja

Več organizacij civilne družbe je trdilo, da je Vlada sprejela povračilne ukrepe zoper njih zaradi

njihove kritike vladne politike (glejte 5. poglavje).

c) Svoboda veroizpovedi

Glejte poročilo ameriškega Ministrstva za zunanje zadeve International Religious Freedom Report [Mednarodno poročilo o verski svobodi, op. prev.] na spletnem mestu <https://www.state.gov/religiousfreedomreport/>.

d) Svoboda gibanja in pravica zapustiti državo

Ustava in zakon zagotavljata svobodo gibanja znotraj države, potovanja v tujino, izseljevanja in ponovne vrnitve v domovino, izvršilna oblast pa je te pravice večinoma spoštovala.

Gibanje znotraj države: Zaradi pandemije COVID-19 je Vlada uvedla omejitve gibanja znotraj države.

Državljanstvo: Na podlagi odločbe Evropskega sodišča za človekove pravice iz leta 2012 je Vlada leta 2013 uvedla sistem zagotavljanja pravičnega zadoščenja (tj. povračila škode) za »izbrisane« državljanke drugih republik nekdanje Jugoslavije, ki jim je bila odvzeta pravica do zakonitega prebivanja v državi v devetdesetih letih prejšnjega stoletja. Do leta 2015 je več kot 10.300 »izbrisanih« posameznikov uredilo svoj pravni status v državi. Za dodatnih 3000 se domneva, da so umrli, približno 12.000 pa naj bi živelo v tujini in se ne nameravajo vrniti v državo.

e) Status in obravnava notranje razseljenih oseb

Navedba smiselno ni potrebna.

f) Zaščita beguncev

Vlada je sodelovala z Uradom Visokega komisariata ZN za begunce in drugimi humanitarnimi organizacijami pri zagotavljanju zaščite in pomoči beguncem, beguncem, ki se vračajo, ali prosilcem za azil ter drugim zadevnim osebam.

Dostop do azila: Zakon zagotavlja priznanje azila ali statusa begunca, izvršilna oblast pa je vzpostavila sistem za zagotavljanje zaščite beguncev. Nevladne organizacije so zatrjevale, da so mejni organi še naprej brez ustreznega pravnega postopka zavračali prošnje večine prosilcev za azil.

Po besedah Varuha človekovih pravic so bili migranti pogosto vračani v sosednjo državo, predvsem Hrvaško, iz katere so vstopili v Slovenijo, ne da bi bili obravnavani za azil. Varuh

človekovih pravic je navedel, da zaradi neupoštevanja ustreznega pravnega postopka pritožba na organe ni mogoča in da organi niso pravilno dokumentirali prošenj za azil. Migranti niso imeli dostopa do pravne pomoči.

Po poročanju nevladnih organizacij prosilci za azil, ki jih je slovenska policija vrnila na Hrvaško, nimajo pravnih sredstev, s katerimi bi izpodbijali odločitve obmejne policije. Nevladne organizacije so zatrjevale, da je hrvaška policija številne migrante, ki so se vračali na Hrvaško, na silo izgnala v Bosno in Hercegovino. Po poročanju Amnesty International je izgon iz Slovenije potekal brez ustreznih postopkovnih zaščitnih ukrepov za preprečevanje vračanja. Zaradi teh razmer migranti le težka zaprosijo za mednarodno zaščito.

Avgusta 2020 je Vrhovno sodišče razveljavilo sodbo Upravnega sodišča, s katero je to preprečilo vračanje migrantov na Hrvaško in s tem dejansko odobrilo takojšnje vračanje migrantov na Hrvaško. Upravno sodišče je presodilo, da je vračanje po hitrem postopku na podlagi meddržavnega sporazuma med Slovenijo in Hrvaško brez posebne slovenske odločitve v vsakem posameznem primeru predstavljalo kršitev evropske in slovenske zakonodaje ter ustavno zagotovljenih pravic. Vrhovno sodišče je presodilo, da sporazum iz leta 2006 omogoča skrajšani postopek vračanja migrantov.

Zloraba migrantov in beguncev: Zaradi povečanega števila prosilcev za azil in sodnih zaostankov so bili prosilci za azil, medtem ko so čakali na vložitev prošnje za mednarodno zaščito, pridržani v azilnih domovih. Pomanjkanje zmogljivosti za obravnavanje velikega števila prihodov je povzročilo prenatrpanost in nižje higienske standarde ter večja zdravstvena tveganja.

Skupina zagovornikov pravic migrantov (Taskforce for Asylum) je avgusta 2020 trdila, da oblasti z vračanjem tujcev, pridržanih v Centru za tujce v Postojni, na Hrvaško kršijo njihove pravice. V centru je bilo julija 2020 96 prosilcev za azil, večina jih je bila iz Afganistana, Alžirije, Maroka in Pakistana, 55 od teh pa je v postopku za pridobitev mednarodne zaščite. Do deportacije so jih preselili v azilni dom v Logatcu, kjer so jim zagotovili hrano, oblačila, higienske pripomočke in osnovne zdravstvene storitve.

Prosilci za azil, ki niso bili vključeni v programe EU za preselitev in premestitev, so na rešitev svojih prošenj pogosto čakali šest mesecev ali več, v prvih devetih mesecih tega obdobja pa jim je bilo prepovedano delati, kljub temu pa so mnogi domnevno delali na črno. Lokalne nevladne organizacije so kritizirale to omejitev in trdile, da so prosilci za azil zaradi svojega zakonsko neurejenega statusa, nepoznavanja lokalne delovne zakonodaje in jezikovnih ovir izpostavljeni izkoriščanju delovne sile in trgovini z ljudmi.

Svoboda gibanja: Po poročanju lokalnih nevladnih organizacij je bilo gibanje prosilcev za azil,

ki so prebivali v bivališčih za integracijo pod okriljem Vlade, neupravičeno omejeno, zadržile pa so tudi, da za tako omejevanje ni bilo pravne podlage. Po poročanju lokalnih nevladnih organizacij so se prosilci za azil med tem, ko so organi obravnavali njihove prvotne prošnje za azil, med sprejemom v objekte za nastanitev soočali s pridržanji, ki so trajala do dveh tednov.

Začasno zatočišče: Izvršilna oblast je zagotavljala začasno zatočišče (subsidiarno zaščito) posameznikom, ki morda ne izpolnjujejo pogojev za begunce, vendar Ministrstvo za notranje zadeve ni vodilo ločene statistike za begunce in tiste, ki so bili upravičeni do subsidiarne zaščite.

3. poglavje: Svoboda političnega udejstvovanja

Ustava in zakon dajeta državljanom možnost, da izberejo svojo vlado na svobodnih in poštenih občasnih volitvah, ki potekajo s tajnim glasovanjem in temeljijo na splošni in enaki volilni pravici.

Volitve in politično udejstvovanje

Zadnje volitve: Leta 2018 so v državi potekale parlamentarne volitve, na katerih je Slovenska demokratska stranka dobila večino glasov. Po mnenju opazovalcev so bile volitve svobodne in poštene. Lista Marjana Šarca je zasedla drugo mesto in oblikovala petstrankarsko koalicijo. Januarja je predsednik Vlade Marjan Šarec odstopil, marca pa je prisegla nova Vlada pod vodstvom predsednika Vlade Janeza Janše, predsednika Slovenske demokratske stranke.

Udejstvovanje žensk in pripadnikov manjšin: Noben zakon ne prepoveduje udejstvovanja žensk in predstavnikov manjšin v političnem procesu, ženske in manjšine pa so se v tem procesu tudi udejstvovale. Ženske so zasedale le 22 % izvoljenih sedežev v Državnem zboru. Ustava zagotavlja, da Državni zbor vključuje po enega predstavnika madžarske in italijanske manjšine.

4. poglavje: Korupcija in nezadostna preglednost delovanja Vlade

Zakon določa kazenske in civilne sankcije za korupcijo s strani uradnikov, izvršilna oblast pa je zakon načeloma izvajala učinkovito. V obravnavanem letu so nastala številna poročila o vladni korupciji.

Korupcija: Uradniki so občasno nekaznovano sodelovali v koruptivnih ravnanjih. Kljub dobro razvitemu in celovitemu pravnemu okviru v državi za prepoznavanje korupcije in boju proti njej so bila po zatrjevanjih kritikov prizadevanja na področju izvajanja in pregona še vedno pomanjkljiva. Po zatrjevanjih skupin civilne družbe so na vseh področjih politike in gospodarstva v državi, zlasti v sektorjih energetike, gradbeništva, urbanističnega načrtovanja, zdravstvenega varstva ter v podjetjih v državni lasti, še vedno vladala nasprotja interesov, neizpolnjevanje

obveznosti poročanja o zunanjih dejavnostih, podkupnine in pomanjkanje preglednosti dela Vlade. Državni zbor je konec leta 2020 spremenil zakon, da bi bolje opredelil nasprotje interesov, vključno s sprejemanjem daril, lobiranjem in uradniškimi funkcijami, za katere se zahteva razkritje lastnine in poslovne dejavnosti.

Lokalni protikorupcijski strokovnjaki so navajali, da je korupcija v državi sistemska, vendar so se preiskovali le osamljeni primeri. Korupcija se je izražala v politično motiviranem kadrovanju v podjetjih v državni lasti, v nasprotjih interesov, podkupninah in pomanjkanju preglednosti na vseh političnih in gospodarskih področjih v državi, zlasti na področju javnih razpisov. Zaradi omejenih zmogljivosti policije se je preiskoval le odstotek domnevnih koruptivnih dejanj, sodišča pa so beležila slabe rezultate pri sojenjih v korupcijskih zadevah.

Komisija za preprečevanje korupcije (KPK) je 27. septembra sporočila, da je našla dokaze o kršitvi integritete s strani nekdanjega državnega sekretarja na Ministrstvu za gospodarstvo Aleša Cantaruttija v zvezi z nabavo osebne zaščitne opreme v prvem valu pandemije COVID-19. Cantarutti naj bi v postopku nabave dal prednost podjetju HMEZAD – TMT, ki je eden večjih dobaviteljev osebnih zaščitnih mask. KPK je odločila, da je storil »kršitev integritete«, kar predstavlja kršitev zakona. Cantarutti je trditev KPK zavrnil. Do konca leta oblasti zoper njega niso vložile obtožnice ali sprejele kaznovalnih ukrepov.

5. poglavje: Odnos izvršilne oblasti do mednarodnih in nevladnih raziskav domnevnih kršitev človekovih pravic

Več domačih in mednarodnih skupin za človekove pravice je v glavnem delovalo brez omejitev, ki bi jim jih postavljala izvršilna oblast, pri čemer so raziskovali primere, ki zadevajo človekove pravice, in objavljali svoje ugotovitve o njih. Vladni uradniki so bili v glavnem pripravljene sodelovati in so se odzivali na njihova stališča.

Številne organizacije civilne družbe so trdile, da je Vlada v obravnavanem letu zaradi njihovega grajanja vladne politike proti njim izvajala povračilne ukrepe. Aprila 2020 je Vlada 15 nevladnih organizacij obvestila o prekinitvi sporazumov o dodelitvi sredstev za projekte v zvezi z državljansko vzgojo, medijsko pismenostjo in pomočjo migrantom ter drugim ranljivim skupinam, ki so bili sklenjeni v času prejšnje Vlade. Organi oblasti so to potezo upravičevali z dejstvom, da so sredstva potrebna za obvladovanje pandemije COVID-19. Nevladne organizacije so retoriko predsednika Vlade in drugih uradnikov, ki so nevladne organizacije obtožili, da so partnerji levo usmerjenih strank, vpletenih v samobogatenje, izpostavile kot znak, da so bili sporazumi o dodelitvi sredstev prekinjeni iz političnih razlogov. Mnoge nevladne organizacije so zaustavile svoje projektne dejavnosti.

Ministrstvo za kulturo je oktobra 2020 18 nevladnim organizacijam s pisarnami v stavbi v Ljubljani, ki je v lasti države, naložilo, naj do konca januarja izpraznijo prostore, saj bodo v nasprotnem primeru na podlagi sodnega naloga prisilno izseljene. Vlada je pojasnila, da je razlog za ta ukrep prenova stavbe, prizadete skupine pa so v tisku pripomnile, da je po njihovem prepričanju prisilna izselitev politično motivirana. Skupaj 200 nevladnih organizacij se je podpisalo pod protestno pismo zoper odločitve Vlade. Novembra 2020 je parlamentarni Odbor za kulturo od Vlade zahteval, naj za nevladne organizacije zagotovi nove prostore. Ministrstvo za kulturo je med junijem in septembrom izdalo obvestila o deložaciji 18 nevladnim organizacijam. Vse prizadete nevladne organizacije so vložile pritožbe na Okrožno sodišče v Ljubljani. Oblasti do konca leta niso ukrepale, da bi izvršile deložacije, in sicer do sodbe sodišča.

Vladni organi za človekove pravice: Ustava predvideva neodvisnega Varuha človekovih pravic za spremljanje kršitev človekovih pravic. Posamezniki lahko vložijo pritožbo pri neodvisnem Varuhu človekovih pravic, s katero zahtevajo upravno pomoč v primeru kršitve človekovih pravic s strani Vlade. Varuh človekovih pravic je bil pri svojem delu učinkovit, imel zadostna sredstva ter je letno poročal Državnemu zboru o razmerah na področju varstva človekovih pravic in dajal priporočila Vladi. Urad Zagovornika načela enakosti ozavešča in pomaga preprečevati vse vrste diskriminacije, vendar so z urada poročali, da pomanjkanje sredstev in osebja omejuje njihovo učinkovitost.

6. poglavje: Diskriminacija in družbene zlorabe

Ženske

Posilstvo in nasilje v družini: Posilstvo moških in žensk, tudi posilstvo v partnerski zvezi, in nasilje v družini sta protizakonita. Spolno nasilje je kaznivo dejanje, za katero je v primeru obsodbe naložena zaporna kazen od šest mesecev do osem let. Naložena kazen v primeru obsodbe zaradi posilstva je od enega do desetih let zapor. Policija je na splošno preiskovala prijavljena posilstva, sodišča pa so sodila domnevnim (obdolženim) storilcem.

Kazenski zakonik posilstvo opredeljuje kot dejanje, pri katerem storilec s silo ali resnimi grožnjami žrtev prisili v spolno občevanje. Lokalne nevladne organizacije so izražale kritike zaradi izrekanja pretirano milih kazni in od Vlade zahtevale spremembo opredelitve posilstva v Kazenskem zakoniku v spolni odnos brez privolitve. Državni zbor je aprila sprejel spremembe Kazenskega zakonika, ki zagotavljajo večjo zaščito žrtev posilstva in drugih oblik spolnega nasilja, vključno s sprejetjem načela »da pomeni da«, kar pomeni, da je spolni odnos brez izrecne privolitve posilstvo.

Zakon predvideva od šest mesecev do deset let zaporne kazni za povzročitev težke in hude telesne poškodbe. Po prejetju prijav zlorabe ali nasilja med zakonci je policija načeloma

posredovala in preganjala storilce, vendar pa po poročanjih lokalnih nevladnih organizacij žrtve spolnega nasilja kaznivih dejanj pogosto niso prijavile policiji.

Po oceni lokalnih nevladnih organizacij policija in sodišča niso učinkovito posredovala pri pregonu primerov domnevne zlorabe v družini ali takih primerov preganjala. Po zatrjevanju nevladnih organizacij gre razloge za to težavo iskati v pomanjkljivem institucionalnem sodelovanju, dolgotrajnih sodnih postopkih, neusposobljenih preiskovalcih, tožilcih in sodnikih, ki obravnavajo zadeve v zvezi z nasiljem v družini, pa tudi v slabem pretoku informacij med organi, institucijami in nevladnimi organizacijami.

Mreža materinskih domov, varnih hiš in zavetišč je zagotavljala oskrbo ženskam in otrokom, ki so bili žrtve nasilja. Policijska akademija je zagotavljala letno izobraževanje o nasilju v družini. Po poročanjih lokalnih nevladnih organizacij ženske niso imele enakega dostopa do pomoči in podpornih storitev, prav tako pa v veliko delih države brezplačna psihosocialna pomoč nevladnih organizacij ni bila na voljo. Po poročanjih nevladnih organizacij strokovnjakom, ki so po zakonu dolžni nuditi storitve preživelim žrtvam nasilja, ni bilo na voljo dovolj praktičnega usposabljanja in izobraževalnih programov. Nevladne organizacije so poudarile pomanjkanje sistematičnih in stalnih programov za preprečevanje nasilja v družini in posilstev, poročale pa so tudi, da ni bilo na voljo specializiranih programov pomoči za romske in starejše ženske ali druge zgodovinsko marginalizirane skupine.

Med letom je policija znova začela izvajati letne programe »usposabljanja izvajalcev usposabljanja« o nasilju v družini. Policisti so v sodelovanju z organi za socialno varstvo, nevladnimi organizacijami in zdravstvenimi delavci v okviru delavnic na lokalnih policijskih postajah usposabljali območne policiste o najboljših praksah.

Spolno nadlegovanje: Spolno nadlegovanje moških in žensk je kaznivo dejanje, za katero je v primeru obsodbe naložena zaporna kazen do treh let. Zakon spolno nadlegovanje opredeljuje kot psihično nasilje, slabo ravnanje ali neenako obravnavo na delovnem mestu, ki »drugega zaposlenega ponižuje ali mu povzroča strah«. V obravnavanem letu organi oblasti niso preganjali nobenega primera spolnega nadlegovanja.

Reproduktivne pravice: Vladni organi niso poročali o prisilnem splavu ali neprostovoljni sterilizaciji.

Zdravljenje neplodnosti in postopki biomedicinske oploditve so po zakonu na voljo samo za ženske in moške, ki živijo v heteroseksualnem zakonskem ali zunajzakonskem razmerju in ne morejo zanositi s spolnim odnosom ali z drugimi načini zdravljenja. Lezbijke, geji, biseksualci, transseksualci, queer ali interspolni (LGBTQI+) pari, ki so poročeni ali živijo v zunajzakonski

zvezi, ter samske osebe niso upravičeni do s strani države podprtega zdravljenja neplodnosti.

Zdravljenje neplodnosti in postopki biomedicinske oploditve so na voljo samo za zakonce ali zunajzakonske partnerje, ki so polnoletni, sposobni in pripravljeni opravljati starševske dolžnosti ter duševno zdravi. Zakon ne omejuje dostopa do in vitro oploditve na določeno starost, ampak zahteva, da morajo biti ženske primerne starosti za porod. In vitro oploditev za ženske, stare 43 let in več, ni bila na voljo ali krita iz zdravstvenega zavarovanja, zaradi česar so nekatere ženske morale postopek opraviti v drugih državah.

Vlada zagotavlja dostop do storitev spolnega in reproduktivnega zdravja žrtvam spolnega nasilja; kontracepcija v sili je bila na voljo za dekleta in ženske.

Diskriminacija: Zakon določa enak pravni status in pravice za ženske in moške ter prepoveduje uradno diskriminacijo v zadevah, kot so zaposlovanje, stanovanja, dediščina, narodnost, verska svoboda ali dostop do izobraževanja ali zdravstvenega varstva.

Še vedno se je pojavljala diskriminacija na delovnem mestu na podlagi spola (glejte odstavek 7d). Kljub predpisom glede enakega plačila so še vedno obstajale neenakosti.

Sistemsko rasno in etnično nasilje in diskriminacija

Ustava države priznava Madžare in Italijane kot narodni manjšini. Vlada kot etnično manjšino priznava tudi Rome. Druge manjšinske populacije niso uradno priznane, vključno z etničnimi Nemci, Albanci, Bošnjaki, Hrvati, Makedonci, Črnogorci in Srbi. Te skupnosti so pozivale k spremembi ustave, da bi jih priznala kot uradne manjšine s pravico do sedežev v Državnem zboru. Kljub tem pozivom k priznanju Svet Evrope ni nasprotoval obstoječemu pravnemu okviru za priznavanje manjšin v državi.

Diskriminacija družbeno marginaliziranih Romov se je v nekaterih delih države nadaljevala. Organizacije, ki spremljajo razmere v romski skupnosti, so izpostavile, da so se Romi soočali s težavami pri pridobivanju ustrezne nastanitve na tradicionalnem stanovanjskem trgu. Varuh človekovih pravic je poročal, da so starejši Romi med najranljivejšimi posamezniki ter potrebujejo dodatno oskrbo in podporne storitve.

Številni Romi so živeli ločeno od drugih skupnosti v nezakonitih naseljih brez osnovnih komunalnih storitev, kot so elektrika, tekoča voda, kanalizacija in dostop do sredstev javnega prevoza. Organi oblasti so navajali, da je nelegalnost romskih naselij še vedno največja ovira pri zagotavljanju dostopa Romov do ustrezne nastanitve, vode in kanalizacije. Po zakonu lahko samo lastniki ali osebe z drugo zakonsko pravico do zemljišča, denimo zakoniti najemniki, pridobijo storitve javnih služb in komunalne storitve.

Čeprav je šolanje otrok do devetega razreda obvezno, so stopnje obiskovanja šole in dokončanja šolanja pri romskih otrocih še naprej ostajale nizke. Člani Sveta romske skupnosti, ki je nevladna organizacija, so navedli, da večina romskih otrok vstopi v prvi razred brez predšolskega izobraževanja in z omejenim znanjem slovenskega jezika. Kljub okrepljenim prizadevanjem Vlade za vpis romskih otrok v vrtec jih je bilo vpisanih le malo. Nevladna organizacija Znanstveno-raziskovalno združenje za umetnost, kulturne in izobraževalne programe in tehnologijo (EPEKA) je aprila izvedla sestanek, ki so se ga udeležili člani romske skupnosti, skupine za civilno družbo in Zavod za zaposlovanje Mestne občine Maribor, tema pa je bila zaposlovanje Romov. Udeleženci so ugotovili povezavo med pomanjkanjem izobrazbe Romov in brezposelnostjo, pri čemer so opozorili, da jih je od skoraj 230 brezposelnih Romov na območju Maribora približno 100 brez dokončane osnovne šole. Člani Sveta romske skupnosti so navedli, da je nizka udeležba posledica negativnih izkušenj z organiziranim izobraževanjem, s katerimi so se soočali številni romski starši kot otroci, zaradi česar svojih otrok ne vpisujejo v šolo.

Center šolskih in obšolskih dejavnosti je nadaljeval projekt 2016–22 za izobraževanje Romov, ki sta ga financirala Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport ter Evropski socialni sklad. Projekt romskim otrokom pomaga do uspeha v izobraževalnem sistemu z mentorstvom in podporo, vključno z obšolskimi dejavnostmi in predšolskim izobraževanjem v večnamenskih romskih centrih. Čeprav je ločevanje otrok v razredih nezakonito, je več Romov poročalo nevladnim organizacijam, da so njihovi otroci obiskovali ločene razrede in da so šolske oblasti nesorazmerno število romskih otrok dodelile v razrede učencev s posebnimi potrebami. Po ocenah lokalne nevladne organizacije je bilo 30–40 odstotkov učencev, ki obiskujejo šole in pouk za otroke s posebnimi potrebami, romskih otrok, čeprav Romi predstavljajo manj kot odstotek celotnega prebivalstva.

Nadaljevala se je visoka stopnja brezposelnosti med romskim prebivalstvom zaradi pomanjkanja izobrazbe, usposabljanja za delo in izolacije od krajev zaposlitve. Član Sveta romske skupnosti je ocenil, da le dva odstotka Romov na jugovzhodu države delata v formalno urejenem gospodarstvu. Romi, zaposleni v neformalnem sektorju, so bili izpostavljeni kršitvam delovne zakonodaje, zlasti glede nadomestil plače in postopkov za odpoved delovnega razmerja. Po neuradnih podatkih EPEKA je stopnja brezposelnosti med Romi na območju Maribora presegla 90 odstotkov (glejte 7. poglavje Diskriminacija v zvezi z zaposlovanjem in poklicem).

Nevladne organizacije so Vlado pozvale, naj sprejme ukrepe za izboljšanje dostopa Romov do stanovanj, izobraževanja in zaposlitve. Pri pripravi Nacionalnega programa ukrepov za Rome za obdobje 2022–2030 je sodelovalo več ministrstev. Še naprej je delovala vladna komisija, sestavljena iz predstavnikov romske skupnosti, občin in Vlade za varstvo pravic Romov. Predstavniki romske skupnosti so sodelovali v programu, ki je bil zasnovan za izboljšanje

komunikacije med policijo in posameznimi Romi z usposabljanjem za preprečevanje diskriminacije. Vlada je zdravstvenim ustanovam zagotovila medicinsko opremo in podprla programe, delavnice in izobraževalne pobude za vzpostavitev najboljše prakse za zdravstvene delavce, ki delajo v romskih skupnostih.

Otroci

Vpis rojstva: Otroku je slovensko državljanstvo zagotovljeno z rojstvom, če sta mati in oče otroka ob rojstvu slovenska državljana, če je ob rojstvu otroka eden od staršev otroka slovenski državljan in če je otrok rojen na ozemlju Republike Slovenije ali če je ob rojstvu eden od staršev otroka slovenski državljan, drugi od staršev pa ni znan in/ali ima neznano državljanstvo in je otrok rojen v tuji državi. Naturalizacija je mogoča. Otroci, ki se v državi rodijo priseljencem in prosilcem za azil, niso upravičeni do državljanstva, vendar pa lahko njihovi starši v njihovem imenu zaprosijo za azil ali status begunca.

Zloraba otrok: Zloraba otrok je kaznivo dejanje, za katero je v primeru obsodbe naložena zaporna kazen do treh let. Policija se je udeleževala s kampanjami na družbenih omrežjih, državljanke pa pozvala k prijavi vsakega morebitnega nasilja nad otroki in drugimi ranljivimi skupinami.

Delovalo je devet kriznih centrov za otroke, stare od 6 do 18 let, in en center za otroke, mlajše od 6 let. Izvršilna oblast je otrokom omogočila, da so lahko v teh centrih ostajali do svojega dopolnjenega 18. leta starosti, če pa so še obiskovali šolo, pa do svojega dopolnjenega 21. leta starosti.

Poroka otrok, zgodnja in prisilna poroka: Najnižja starost za sklenitev zakonske zveze je 18 let. Ob soglasju staršev ali zakonitih skrbnikov lahko centri za socialno delo dovolijo ali prepovejo sklenitev zakonske zveze osebi, stari 16 let. Do porok posameznikov/-ic, starih vsega 16 let, je prihajalo v romski skupnosti, vendar to ni bil pogost pojav.

Spolna zloraba otrok: Zakon prepoveduje komercialno spolno izkoriščanje, prodajo, zapeljevanje, ponujanje ali pridobivanje otrok za komercialno spolno izkoriščanje in prakse, povezane z otroško pornografijo. Posedovanje, prodajanje, kupovanje ali razmnoževanje otroške pornografije je nezakonito. Zaporna kazen za kršitve je znašala od šest mesecev do osem let zapora. Izvršilna oblast je zakon učinkovito izvajala. Zakon prepoveduje spolno nasilje in zlorabo mladoletnih oseb, pa tudi pridobivanje mladoletnih oseb za spolne namene. Zakon obravnava posilstvo kot kaznivo dejanje z zagroženo zaporno kaznijo od treh do osmih let. Zakon določa kot najnižjo starost privolitve v spolne odnose 15 let. Izvršilna oblast je zakon v glavnem izvajala. Nekateri otroci so bili tudi žrtve trgovine z ljudmi v spolne namene, vendar pa Vlada ni

odkrila nobenega otroka, ki bi bil žrtev trgovine z ljudmi.

Mednarodne ugrabitve otrok: Slovenija je podpisnica Haaške konvencije o civilnopravnih vidikih mednarodne ugrabitve otrok iz leta 1980. Glejte letno poročilo ameriškega Ministrstva za zunanje zadeve International Parental Child Abduction [Letno poročilo o mednarodnih starševskih ugrabitvah otrok, op. prev.] na spletnem mestu <https://travel.state.gov/content/travel/en/International-Parental-Child-Abduction/for-providers/legal-reports-anddata/reported-cases.html>.

Antisemitizem

V Sloveniji je po ocenah 300 oseb judovskega rodu.

Leta 2019 je Vrhovno sodišče sodbo iz leta 1946, s katero je bil general Leon Rupnik, ki je med drugo svetovno vojno sodeloval z nacističnimi okupacijskimi silami, obsojen na smrt, razveljavilo na podlagi pritožbe, ki jo je vložil sorodnik, zadevo pa vrnilo ljubljanskemu okrožnemu sodišču. Judovski kulturni center v Ljubljani je izrazil globoko zaskrbljenost, ker gre po njihovem mnenju za »zaničevanje vredno zanikanje in izkrivljanje [...] holokavsta ter poskuse oživitve in opravičevanja fašističnih in nacističnih grozodejstev«.

Avgusta je Urban Purgar, glavni in odgovorni urednik spletne nacionalne tiskovne agencije (desničarska novičarska spletna stran) in predsednik Društva za promocijo tradicionalnih vrednot, Adolfa Hitlerja opisal kot heroja. 4. avgusta je premier tvitnil, da podporniki demokracije ne želijo imeti ničesar s tistimi, ki častijo nacionalsocialiste in komuniste, kot so Hitler, Stalin in Tito.

Purgarja so obsodile tudi opozicijske stranke in pozvale Ministrstvo za kulturo, naj njegovemu društvu odvzame status nevladne organizacije.

Trgovina z ljudmi

Glejte poročilo ameriškega Ministrstva za zunanje zadeve Trafficking in Persons Report [Poročilo o trgovini z ljudmi, op. prev.] na spletnem mestu <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

Invalidi

Zakon prepoveduje diskriminacijo invalidnih oseb zaradi fizične, čutne, umske ali duševne okvare; vendar invalidi niso mogli dostopati do izobraževanja, zdravstvenih storitev, javnih stavb, prevoza ter informacij in komuniciranja na ravni, ki bi bila enakovredna drugim.

Zakon predpisuje dostop do stavb in sredstev javnega prevoza za invalidne osebe, vendar pa so se

posegi za prilagajanje javnih in zasebnih objektov za olajšanje dostopa invalidom nadaljevali počasi, nekatera postajališča javnega prevoza in stavbe, zlasti starejše, pa predvsem na podeželskih območjih niso bile dostopne. Zakon za invalidne otroke zagotavlja pomoč iz naslova socialnega varstva in programe predšolskega vzgoje, osnovnega, srednjega in poklicnega izobraževanja. Otroci s telesnimi, čutnimi, umskimi in duševnimi okvarami imajo pravico do prilagojenih izobraževalnih programov z dodatno strokovno pomočjo in sredstvi.

Glede na njihove individualne potrebe so nekateri otroci obiskovali šolo (do zaključka srednje šole) z vrstniki brez okvar, medtem ko so drugi obiskovali ločene šole. Zakon odraslim invalidom zagotavlja tudi sredstva za poklicno izobraževanje in neodvisno življenje. Vlada je še naprej izvajala zakone in programe, ki invalidom zagotavljajo dostop do izobrazbe, zaposlitve, storitev zdravstvenega varstva, stavb, informacij, komunikacij, pravosodnega sistema, prevoza in drugih javnih storitev. Izvršilna oblast je v glavnem učinkovito zagotavljala spoštovanje teh določb.

Volilna zakonodaja zahteva, da so vsa volišča dostopna invalidom. Volivci invalidi, ki na dan volitev ne morejo priti na volišče, lahko glasujejo tudi po pošti.

Družbena stigma v zvezi z okuženimi z virusom HIV ter obolelimi za aidsom

Po poročanjih nevladnih organizacij so bile osebe, okužene z virusom HIV, pri dostopu do zdravstvene oskrbe pogosto stigmatizirane in diskriminirane. Aktivisti za pravice ljudi, okuženih z virusom HIV, in zdravstveni strokovnjaki s Klinike za nalezljive bolezni in vročinska stanja so denimo poročali, da se je 90 odstotkov posameznikov, okuženih z virusom HIV, zaradi svoje okužbe srečalo z diskriminacijo v zdravstvenih ustanovah.

Nasilna dejanja, kriminalizacija in druge zlorabe na podlagi spolne usmerjenosti in spolne identitete

Zakon prepoveduje diskriminacijo oseb LGBTQI+ na področju nastanitve, zaposlovanja, zakonov o državljanstvu in dostopa do vladnih služb. Vlada je te zakone izvajala učinkovito, vendar pa je bila družbena diskriminacija v razmahu. Po mnenju nevladnih organizacij so transspolne osebe še vedno posebej ranljive za družbeno diskriminacijo in načrtno usmerjeno nasilje.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, pa tudi organi kazenskega pregona so sicer beležili, toda niso spremljali točnega števila primerov nasilja zoper osebe LGBTQI+. Po zatrjevanju lokalnih nevladnih organizacij je prevladovalo nasilje zoper osebe LGBTQI+, vendar pa žrtve takih incidentov pogosto niso prijavile policiji.

Januarja so neonacisti na spletnem dogodku, ki ga je organizirala LGBTQI+ NVO Legebitra, objavili izjave in videoposnetke proti LGBTQI+, vključno z izjavo »homoseksualnost je božji greh«, ter videoposnetke in slike gorečih mavričnih zastav in udeležencev nacističnega shoda. Po besedah člana Legebitre se je policija na prvotno poročilo o dogodku odzvala z »žalitvami in posmehom«. Legebitra je nato zoper policiste vložila ovadbo.

7. poglavje: Pravice delavcev

a) Pravica do združevanja in pravica do kolektivnega pogajanja

Zakon delavcem zagotavlja pravico, da ustanovijo ali se priključijo neodvisnim sindikatom, da se kolektivno pogajajo in zakonito stavkajo. Zakon ne prepoveduje diskriminacije sindikatov niti ne zahteva ponovne zaposlitve delavcev, odpuščenih zaradi sindikalnega udejstvovanja, vendar so sodišča odločila, da je pravica do sindikalnega združevanja zakonsko varovana. Po poročanjih nevladnih organizacij so delodajalci v praksi neuradno izvajali pritisk na zaposlene, da se vzdržijo organiziranja v sindikate oziroma da se izčlanijo iz sindikata, zlasti pa na delavce v kovinski industriji in prometnem sektorju.

Zakon zahteva sindikalno združevanje vsaj deset odstotkov delavcev v sektorju, preden se lahko sektor vključi v kolektivna pogajanja. Zakon omejuje pravico do stavke policistom, pripadnikom vojske in nekaterim drugim javnim uslužbencem, namesto tega pa jim zagotavlja možnost arbitraže. Po ocenah lokalnih nevladnih organizacij je kljub temu, da so sankcije za kršitve zadostovale, pomanjkanje inšpektorjev za delo oviralo zmožnost Vlade, da bi učinkovito preprečevala in spremljala kršitve ter odvrčala od njih. Sodni in upravni postopki niso bili podvrženi dalj časa trajajočim zamudam ali predmet pritožb.

Izvršilna oblast je spoštovala svobodo združevanja in pravico do kolektivnih pogajanj.

b) Prepoved prisilnega oziroma obveznega dela

Čeprav zakon prepoveduje vsako obliko prisilnega ali obveznega dela in je izvršilna oblast zakon večinoma uveljavljala, je vendarle prihajalo do primerov prisilnega dela, ki je bilo najpogostejše na področju kovinske in lesne industrije, gradbeništva, gostinstva in prometnega sektorja. Čeprav so kazni za kršitve zadostne, pa lokalne nevladne organizacije ocenjujejo, da še vedno obstajajo pomisleki v zvezi z nezadostnim številom inšpektorjev in sredstev, namenjenih boju proti trgovini z ljudmi, usklajevanju med inšpektorji za delo in policijo ter prednostnemu kazenskemu pregonu trgovcev z ljudmi, kar ovira zmožnost Vlade, da bi učinkovito preprečevala in spremljala kršitve. Lokalna nevladna organizacija je navedla, da je bilo med letom opravljenih manj inšpekcij dela zaradi omejitev za zaježitev pandemije COVID-19 in večnega pomanjkanja inšpektorjev.

Po poročanjih so bili moški, ženske in otroci prisiljeni v delo v gradbenem sektorju in v prosjačenju. V poročilu Vlade je navedena ugotovitev, da so mladoletniki in delavci migranti predstavljali še posebno ranljivo skupino za prisilno delo ali trgovino z ljudmi, medtem ko sta nezakonito zaposlovanje ter najemanje delavcev migrantov še vedno predstavljala težavo. Kazni niso bile sorazmerne s kaznimi, predpisanimi za druga podobna huda kazniva dejanja, kot je ugrabitev.

Glejte tudi poročilo ameriškega Ministrstva za zunanje zadeve Trafficking in Persons Report [Poročilo o trgovini z ljudmi, op. prev.] na spletnem mestu <https://www.state.gov/trafficking-in-persons-report/>.

c) Prepoved dela otrok in najnižja starost za zaposlitev

Zakon prepoveduje najhujše oblike dela otrok. Najnižja zakonska starost za zaposlitev znaša 15 let. Zakon omejuje ure, predpisuje obdobje počitka, prepoveduje delo na nevarnih mestih in izrecno odreja nadzor s strani odrasle osebe za mladoletne delavce. Kazni za delo otrok niso bile sorazmerne s kaznimi, predpisanimi za druga podobna huda kazniva dejanja, kot je ugrabitev. Kazni za kršitve v zvezi z delom otrok vključujejo globo in do enoletno zaporno kazen in so zadostovale za njihovo preprečevanje. Izvršilna oblast je večinoma učinkovito uveljavljala zakon o delu otrok in najnižji starosti. Kljub temu so podeželski otroci, mlajši od 15 let, pogosto delali v času pobiranja pridelka.

d) Diskriminacija v zvezi z zaposlovanjem in poklicem

Zakon vzpostavlja splošen okvir za enako obravnavo in prepoveduje diskriminacijo pri zaposlovanju ali poklicu na podlagi rase ali etnične pripadnosti, spola, barve kože, vere, starosti, državljanstva, invalidnosti ali spolne usmerjenosti. Zakon posebej prepoveduje diskriminacijo na podlagi jezika ali zaradi okužbe z virusom HIV. Izvršilna oblast je te zakone učinkovito izvajala. Kazni za kršitve so zelo različne glede na vrsto in velikost organizacije delodajalca in so zadostovale za njihovo preprečevanje. Zakon ženskam prepoveduje delo v nekaterih gospodarskih panogah. Zasluzki žensk so na splošno znašali 68 odstotkov zasluzkov moških, na primerljivih položajih pa so zasluzki žensk znašali 97 odstotkov zasluzkov moških.

Vloženih je bilo le nekaj pritožb zaradi diskriminacije, čeprav je bilo nekaj poročil o diskriminaciji pri zaposlovanju, ki je najpogosteje temeljila na starosti, zlasti za fizično delo. V določenih sektorjih se od tujih delavcev zahteva, da ostanejo pri svojem prvotnem delodajalcu zaposleni najmanj leto dni. Po ocenah nevladnih organizacij je ta zahteva omogočala izkoriščanje delovne sile z nižjimi plačami, slabimi življenjskimi pogoji in daljšim delovnim časom. Delavci migranti so uživali enake pravice na področju dela kot državljani, vendar pa so se srečevali z diskriminacijo. Veliko migrantov je delalo v gostinstvu ali opravljalo fizično zahtevno delo.

Nekateri delavci migranti niso poznali lokalne zakonodaje na področju dela glede minimalne plače, nadur, zdravstvenega varstva in drugih nadomestil plače, težavo pa so poglobile jezikovne ovire.

Nevladna organizacija je poročala, da se je priliv delavcev migrantov v letu 2020 zaradi pandemije COVID-19 znatno zmanjšal in da so delavci uživali večjo pogajalsko moč v odnosu do delodajalcev zaradi pomanjkanja delovne sile v več sektorjih, kot so zdravstvo, gostinstvo, prevoznništvo, ravnanje z odpadki in gradbeništvo.

Po ocenah nevladne organizacije sta le dva odstotka Romov na jugovzhodu države delala v formalno urejenem gospodarstvu. Zaradi zaposlitve v neformalnem sektorju so bili Romi izpostavljeni kršitvam delovne zakonodaje, zlasti glede nadomestil plače in postopkov za odpoved delovnega razmerja. Diskriminacija Romov pri zaposlovanju ni bila omejena na določen sektor. Izvršilna oblast je poskušala obravnavati težave, s katerimi se soočajo Romi (glejte tudi 6. poglavje Sistemsko rasno ali etnično nasilje in diskriminacija).

e) Sprejemljivi delovni pogoji

Zakoni, ki urejajo plače in delovni čas: Mesečna bruto minimalna plača v Sloveniji je presegala prag revščine. Minimalna bruto plača znaša 1024 EUR (1178 USD) na mesec. Uradni prag revščine se je s 703 EUR zvišal na 739 EUR (808 USD na 850 USD) na mesec za enoosebna gospodinjstva. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti spremlja spoštovanje zakonske zahteve po minimalni plači in je pristojno za inšpekcijo na tem področju. Po poročanju nevladnih organizacij in zagovorniških skupin so oblasti zakone na splošno učinkovito izvajale, razen v nekaj primerih delavcev migrantov in prosilcev za azil, ki so se srečevali z izkoriščevalskimi pogoji. Kazni za kršitve so zadostovale za njihovo preprečevanje.

Kolektivne pogodbe so določale, ali bodo delavci prejeli dodatno plačilo za nadurno delo. Zakon omejuje število nadur na osem ur na teden, 20 ur na mesec in 170 ur na leto.

Varnost in zdravje pri delu: Evropska konfederacija sindikatov je Evropskemu organu za delo poročala o petih primerih morebitnega izkoriščanja delovne sile, in sicer slovenskih državljanov, ki začasno delajo v drugih državah EU. Lokalna zveza sindikatov je izrazila pomisleke, da so oblasti za svoje državljane izdajale začasna delovna dovoljenja za delo v drugih državah EU na podlagi zavajajočih navedb in brez ustreznega spremljanja napotnih delavcev ali preverjanja morebitnih kršitev. Zveza sindikatov je Vlado pozvala, naj sprejme ukrepe za preprečevanje takih kršitev in boj proti njim. Pogosti primeri takega izkoriščanja so vključevali neplačevanje

prispevkov za socialno varnost, neodobritev plačanega dopusta ali odsotnosti z dela zaradi bolezni, obstoj razlik med plačami lokalnih delavcev (delavcev, zaposlenih v lokalnih podjetjih, v katerih so med delom prisotni) in napotnih delavcev (delavcev, zaposlenih v lokalnih podjetjih, vendar je kraj opravljanja njihovega dela v drugih državah na skupnem trgu dela EU). Lokalne nevladne organizacije so poročale, da so razlike v plačilu na podlagi fizične lokacije še vedno problem, pri čemer ugotavljajo, da lokalne agencije za napotitev delavcev (posredniki) pogosto niso zagotovile potrebnih dokumentov delavcem, da bi lahko delali v EU, kljub temu da se taka dokumentacija od njih zahteva. Delavci so bili nato v državah, kjer so delali, kaznovani, pri čemer so se številni soočali z začasno prepovedjo vstopa v schengensko območje.

Posebne komisije v okviru Ministrstva za zdravje in Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti so opredelile posebne standarde zdravja in varnosti pri delu za delavce, ki so primerni za glavne gospodarske panoge v državi. Delavci se lahko umaknejo v primeru situacij, ki ogrožajo zdravje ali varnost, ne da bi s tem ogrozili svojo zaposlitev, organi oblasti pa so take zaposlene v takih situacijah učinkovito ščitili. Zakon od delodajalcev zahteva, da zaščitijo delavce, ki so se poškodovali pri delu. Če dela niso zmožni opravljati, lahko takšni delavci opravljajo drugo delo, ki ustreza njihovim zmožnostim, se zaposlijo za krajši delovni čas ali so deležni poklicne rehabilitacije in nadomestila plače.

Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti nadzira delovno prakso in ima inšpekcijska pooblastila, policija pa je pristojna za preiskovanje kršitev zakona. Izvršilna oblast je zakone, ki urejajo varnost in zdravje pri delu, učinkovito izvajala. Kazni za kršitve so na splošno sorazmerne tistim, ki veljajo za malomarnost in druge kršitve zakona. Skupno število inšpektorjev za delo v državi je bilo 91, od tega se jih je 31 osredotočalo na varnost in zdravje (54 je specializiranih za delovna razmerja, preostalih šest pa za socialne zadeve). Inšpektorji za delo so opravili nekaj inšpekcijskih pregledov pogodb o delu in inšpekcijskih pregledov varnosti in zdravja pri delu, ugotovili kršitve in izrekli kazni. Število inšpektorjev je bilo premajhno za spremljanje skladnosti z zakonodajo o pogodbah o delu ali zakonodajo o varnosti in zdravju pri delu. Odbor strokovnjakov in nevladne organizacije so poročali o nujni potrebi po povečanju števila inšpektorjev. Največ kršitev je bilo v lesnopredelovalni industriji, kovinski industriji, gradbeništvu ter gostinskih lokalih.

Med delavci v nevarnih delovnih razmerah so bili poklicni potapljači, gorski reševalci, pomorščaki, gradbeni delavci in rudarji. Delavci, ki so se soočali z izkoriščevalskimi delovnimi pogoji, so bili zaposleni v gradbeništvu, prevoznem sektorju, lesni industriji, v to skupino pa spadajo tudi eksotične plesalke. Zgodila se je ena nesreča pri delu, v kateri je umrl gradbeni delavec.

Neformalni sektor: Število delavcev v sivi ekonomiji je bilo minimalno. Po mnenju sindikatov se je siva ekonomija močno skrčila zaradi zakonodaje o reformi trga dela iz leta 2012, ki je uvedla strožja pravila. Siva ekonomija je predstavljala manj kot en odstotek delovne sile in je bila v glavnem omejena na priložnostno delo, gospodinjska opravila in urejanje okolice pri prijateljih, sorodnikih in sosedih; delavci v neformalnem sektorju na splošno niso zajeti v socialni zaščiti ter zakonodaji in inšpekcijskih pregledih varnosti in zdravja pri delu.